

Landelijke bijeenkomst architectuureducatie – 13 maart 2024 – Lindy Kuit

Iedereen stadmaker: het lokale en nationale belang van architectuureducatie

Veel disciplines binnen de cultuureducatie krijgen steeds meer aandacht, in zowel het onderwijs als op beleidsmatig niveau. Denk aan muziek-, theater- en danseducatie. Maar architectuureducatie? Daarvoor is (nog) nauwelijks een beleidsmatige context ontwikkeld. Gelukkig zijn er in Rotterdam alleen al een aantal toonaangevende initiatieven op het gebied van architectuureducatie. Kenniscentrum Cultuuronderwijs Rotterdam (KCR), gemeente Rotterdam, AIR, Metro010, Archiklas en IKBENWIJ hebben daarom de handen ineengeslagen om als coalitie samen te werken om architectuureducatie beter aan bod te laten komen.

Op 13 maart kwam de coalitie samen met beleidsmakers, professionals uit het onderwijs en vertegenwoordigers van architectuureducatie. Om te delen, te discussiëren en verder te komen. Wat houdt architectuureducatie in? Wat kan het nog meer zijn? En wat is er allemaal nodig om jongeren via architectuureducatie een stem te geven in de ruimtelijke opgaven in de stad?

Nu is het moment

Terwijl de laatste deelnemers de Independent School for the City aan de Delftsestraat binnendruppelen, trapt moderator Evita de Roode de middag af. Ze benadrukt nog maar eens de urgentie: architectuureducatie is onterecht ondergesneeuwd en nu is de tijd gekomen om daar iets aan te doen, om daar lokaal en nationaal beleid en actie voor uit te rollen. Het programma van vanmiddag? Vier prikkelende pitches, een panelgesprek en tot slot intensieve werktafelsessies in verschillende groepen. Maar eerst vraagt Evita de vertegenwoordigers van de drie initiatiefnemers naar voren te komen voor een korte introductie: Liesbeth Levy (KCR), Barbara Luns (AIR) en Martijn van der Mark (gemeente Rotterdam).

Roep om eigenaarschap

Architectuureducatie gaat over veel meer dan gebouwen, stellen de drie. Het gaat over rechtvaardigheid, deskundigheid, wederkerigheid en eigenaarschap. Over jongeren de kans geven om mee te beslissen over de stad waarin ze wonen en alles wat daarin speelt – van vergroening en verdichting tot klimaatverandering en de wooncrisis. Maar hoe kunnen we die architectuureducatie zo goed mogelijk laten aansluiten op de behoeftes van het onderwijs? En ook inpassen binnen het huidige en zeer precieze onderwijssysteem? Wees vandaag kritisch en reflectief, geven ze de deelnemers mee, en geef terug wat je ziet.

21ste-eeuwse vaardigheden

Om de deelnemers te prikkelen en te voeden voordat ze met elkaar in gesprek gaan, volgen vier pitches van succesvolle projecten op het gebied van architectuureducatie. Maël Vanhelsuwé en Gonda Buursma van Archiklas starten. Zij leren kinderen om impact te maken op hun omgeving. Vanuit de actualiteit, de leefomgeving van kinderen en de ontwerpcyclus: van onderzoeken tot presenteren. Niet ieder kind hoeft natuurlijk architect te worden, geven Maël en Gonda aan, maar tijdens die lessen doen ze in elk geval belangrijke, 21ste-eeuwse vaardigheden op, zoals analytisch, kritisch en creatief denken.

**“Als je een stad leert kennen, ga je ervan houden.
En waar je van houdt, daar zorg je voor.”**

Werken aan echte opgaves

De tweede pitch komt vanuit Eva van Breugel (AIR). Zij vertelt over ‘Leren in de Metropo(o)lder’, een project waarbij jongeren kennismaken met actuele ruimtelijke opgaves. Uniek hierbij is dat ze aan echte vraagstukken werken, bedacht door de betrokken opdrachtgevers. Het is een manier om jongeren te enthousiasmeren voor de omgeving waarin ze wonen en die ruimtelijke opgaves op een uitdagende manier te benaderen.

Iedereen een stadmaker

Kunnen we het gesprek over de stad met jongeren ook *anders* voeren? In pitch drie vertelt Ellen Schindler over de *graphic novel* Metro010, die gratis wordt uitgedeeld op scholen. Met het boek wil ze bereiken dat bewoners, vooral ook jonge mensen, zich bij de stad betrokken voelen door te tonen hoe je op allerlei manieren bezig kunt zijn met het verbeteren van de stad. Kortom: iedereen kan een stadmaker zijn. “Als je de stad leert kennen, ga je ervan houden, en waar je van houdt, daar zorg je voor”, drukt Ellen iedereen op het hart. Met jongeren het gesprek aangaan over de stad op een andere manier: dat geldt ook voor Roffa Takkies. In de vierde en laatste pitch vertelt Lorenzo Elstak (IKBENWIJ) hoe via het platform Rotterdamse jongeren verhalen en meningen ophalen en in verschillende formats vertellen, zoals straatinterviews, podcasts, fotoseries en videoportretten. En zo hun stem in de stad laten gelden.

Houden van de stad

Hoe zorg je ervoor dat mensen van een stad gaan houden? Deze vraag staat centraal in het beknopte panelgesprek van moderator Evita met Eva, Maël, Ellen en Lorenzo. Voor Ellen is het belangrijk dat mensen of bewoners de waarde van hun stad inzien. “Want alleen maar leven in de stad, dat werkt niet.” Voor Maël is het besef dat alles is bedacht van belang. “Dat je kinderen het ontwerpproces erachter laat ervaren en leert dat ze daar onderdeel van zijn. En dat ze uiteindelijk denken: dat kan ik ook.” Eva beaamt dit: “Ontwerp kan een mooi middel zijn om te verbinden, te betrekken en uit te leggen hoe een stad precies werkt.” Maël, die met relatief korte lessenreeksen op scholen komt, vindt het nog wel lastig om kinderen langdurig betrokken te houden. Lorenzo worstelde daar ook mee, maar heeft daar in zijn praktijk een peer-to-peer-oplossing voor gevonden: jongeren die jongeren opleiden. Waar ze het allemaal over eens zijn, is dat architectuureducatie een kwestie van ‘tandenpoetsen’ moet worden: niet over nadenken, gewoon doen.

Dan is het tijd voor de werktafelgesprekken. De deelnemers verdelen zich over de tafels en buigen zich met elkaar over de volgende drie vragen: welke behoeftes liggen er vanuit de verschillende achtergronden met betrekking tot architectuureducatie? Wat heeft het onderwijs, de overheid of jouw organisatie concreet nodig om architectuureducatie beter te kunnen inbedden? En welke vragen zijn er vanuit het onderwijs, de overheid of architectuursector?

**“Architectuureducatie moet een soort ‘tandenpoetsen’ worden:
niet over nadenken, gewoon doen.”**

Inbedden in een bestaand systeem

Waarom leren we niets over waar we elke dag weer doorheen fietsen? De verontwaardiging over het gebrek aan architectuureducatie op scholen is meteen merkbaar aan de tafels. Als het aan de deelnemers ligt, was het allang een kwestie van tandenpoetsen geweest, maar de werkelijkheid is complexer. Er wordt gesproken over hoe moeilijk het is om binnen de muren en vooral het systeem van scholen te komen. Past architectuureducatie wel binnen de leerlijnen? Of binnen de bestaande vakken, terwijl het zo'n een vakoverstijgend gegeven is? Frustrerend, want vrijwel iedereen weet dat de scholen in elk geval wel het budget hebben. De behoefte aan een systeemverandering is dus hoog.

Ook de manier waarop architectuur educatief materiaal kan worden aangeboden, wordt besproken. Ervaringsdeskundigen delen hun bevindingen: maatwerk is te kostbaar en alles zo hapklaar mogelijk aanbieden het slimst. En wat als je gewoon met mobiele units of bussen naar de scholen toe gaat? Ook het doen van fondsenaanvragen passeert de revue, en dan vooral hoe je ervoor kunt zorgen dat je niet tussen wal en schip raakt. Zelfs de naamgeving wordt ter discussie gesteld. Past 'architectuureducatie' wel bij alles wat we vanmiddag bespreken? Legt de term niet te veel nadruk op gebouwen?

Belang van het netwerk

Dan is de middag alweer ten einde. Evita doet een snelle *wrap-up* waarbij begrippen vallen zoals geïntegreerd, holistisch, casuïstiek en verbinding. Barbara benadrukt het belang van het netwerk dat vandaag is bijeengekomen. Het visiedocument van de coalitie kan een *open source*-document worden waaraan iedereen kan bijdragen. Martijn eindigt met een positieve en hoopvolle noot. Hij is "trots op wat we allemaal al doen." De coalitie had al een paar belangrijke stappen gezet, maar vandaag zijn op het gebied van architectuureducatie heel wat nieuwe slagen gemaakt.